

**FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA**
UNIVERZITET U SARAJEVU
MCMXLIX

ŠESTA MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA “DRUŠTVENA KRIZA I SOCIJALNI RAD”

ZAJEDNIČKA IZGRADNJA NADE I HARMONIJE: HARAMBEE POZIV NA UJEDINJENJE PODIJELJENOG DRUŠTVA

KNJIGA SAŽETAKA

**17. i 18. mart 2026. godine
Fakultet političkih nauka
Univerziteta u Sarajevu**

**VI Međunarodna naučna konferencija
DRUŠTVENA KRIZA I SOCIJALNI RAD
„Zajednička izgradnja nade i harmonije: Harambee poziv na ujedinjenje podijeljenog
društva“
-Knjiga sažetaka-**

Naslov

VI Međunarodna naučna konferencija DRUŠTVENA KRIZA I SOCIJALNI RAD
„Zajednička izgradnja nade i harmonije: Harambee poziv na ujedinjenje podijeljenog društva“

Organizacioni odbor:

Prof.dr. Sanela Šadić, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu- predsjednica

Prof.dr. Sanela Bašić, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu- članica

Doc.dr. Anida Dudić- Sijamija, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu- članica

Vasva Smajlović Duranović, MA, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu- članica

Naučni odbor:

Prof.dr. Dževad Termiz, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Prof.dr. Sanela Bašić, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Prof.dr. Sanela Šadić, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Prof.dr. Gordana Berc, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet

Prof.dr. Ljubo Lepir, Univerzitet u Banjoj Luci, Fakultet političkih nauka

Prof.dr. Sabira Gadžo-Šašić, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Prof.dr. Nedreta Šerić, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Prof.dr. Anita Begić, Sveučilište u Mostaru-Filozofski fakultet

Prof.dr. Maja Laklija, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet

Prof.dr. Borjana Miković, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Prof.dr. Erna Lučić, Univerzitet u Tuzli - Filozofski fakultet

Prof.dr. Jelena Brkić-Šmigoc, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Doc.dr. Anida Dudić-Sijamija, Univerzitet u Sarajevu - Fakultet političkih nauka

Doc.dr. Suzana Mihajlović, Univerzitet u Beogradu - Fakultet političkih nauka

**VI Međunarodna naučna konferencija
DRUŠTVENA KRIZA I SOCIJALNI RAD
„Zajednička izgradnja nade i harmonije: Harambee poziv na ujedinjenje podijeljenog
društva“
(17. i 18. mart 2026.)**

-Knjiga sažetaka-

**Fakultet političkih nauka
Sarajevo, 2026.**

UVODNA RIJEČ

Konferencija „Društvena kriza i socijalni rad“ pruža prostor za razmatranje aktualnih društvenih izazova i načina njihova rješavanja, okupljajući stručnjake, istraživače, praktičare i studente socijalnog rada i srodnih disciplina. Tokom godina izrasla je u važnu platformu za razmjenu znanja, iskustava i dobrih praksi.

Tema ovogodišnjeg Svjetskog dana socijalnog rada, „Zajednička izgradnja nade i harmonije: Harambee poziv na ujedinjenje podijeljenog društva“, inspirisana je afričkom filozofijom Harambee, što znači „svi za jednog“. Ova filozofija simbolizira zajedništvo, uzajamnu podršku i kolektivnu odgovornost, što je posebno važno u društvima koja su pogođena podjelama, nejednakostima, migracijama i krizama. Kao profesija, socijalni rad se temelji na vrijednostima ljudskog dostojanstva, socijalne pravde i participacije zajednica. Tema konferencije naglašava potrebu za obnavljanjem povjerenja, izgradnjom zajedništva i jačanjem kohezije u fragmentiranim društvima. Socijalni radnici imaju ključnu ulogu u procesu povezivanja zajednica, osnaživanju marginalizovanih glasova i poticanju dijaloga.

Konferencija ima za cilj promovisanje solidarnosti i zajedništva u društveno podijeljenim sredinama, uz naglašavanje važnosti zajedničkog djelovanja u prevazilaženju sukoba, nejednakosti i društvene isključenosti. Poseban fokus stavlja se na istraživanje inovativnih pristupa u socijalnom radu koji doprinose prevazilaženju društvenih i kulturnih podjela, kao i na predstavljanje primjera dobre prakse i kreativnih metoda intervencija. Jedan od važnih ciljeva konferencije je osnaživanje profesionalnog identiteta i unapređenje kompetencija studenata i mladih socijalnih radnika kroz razmjenu iskustava, umrežavanje i zajedničko učenje. Konferencija je zamišljena kao mjesto dijaloga između različitih aktera uključenih u proces kreiranja preporuka, donošenje odluka i razvoj javnih politika, i prakse, koji doprinose jačanju socijalne kohezije, međusobnog povjerenja i harmonije u zajednicama.

Glavne tematske cjeline ovogodišnje konferencije uključuju:

1. Socijalni rad u povezivanju zajednica i jačanju povjerenja;
2. Prevazilaženje društvenih podjela kroz inkluzivne politike i prakse;
3. Jačanje otpornosti zajednica i socijalna kohezija;
4. Mentorstvo, multidisciplinarni rad i profesionalna podrška mladim socijalnim radnicima;
5. Globalne perspektive socijalnog rada i međunarodni primjeri dobre;

6. Digitalna povezanost i inovacije u socijalnom radu;
7. Mentalno zdravlje i podrška ranjivim grupama • Strategije prevencije sagorijevanja i podrške profesionalcima;
8. Uloga socijalnih radnika u kriznim i postkonfliktnim društvima.

Održavanje konferencije „Društvena kriza i socijalni rad“ predstavlja dio šireg globalnog pokreta usmjerenog na promicanje zajedništva, solidarnosti i inkluzivnog društva, doprinoseći izgradnji povjerenja, harmonije i nade u podijeljenim zajednicama.

Predsjednica Organizacijskog odbora

Prof. dr. Sanela Šadić

DRUŠTVENA KRIZA I POLITIČKA SUBJEKTIVACIJA

Kako je i u samom pozivnom pismu za konferenciju formulirano, naime, da filozofija Harambee duboko rezonira i sa etikom Ubuntu - Ja jesam jer jesmo - naglašavajući praktičnu dimenziju zajedničkog djelovanja i uzajamne odgovornosti, u tekstu koji slijedi propitat ću neke, po mom sudu, važne elemente koji omogućuju zajedničko djelovanje, proizvodnju zajedničke stvarnosti u BiH koji se, što je posebno važno, pokazuju naročito otpornim unatoč desetljećima nacionalističkog ekskluzivizma i potkopavanja zajedničkog. Na tragu filozofskih uvida francuskog filozofa Jean Luc Nancyja, pokušavam istražiti mogućnost preokretanja nacionalističkog obrasca, počinjem sa sljedećim uvidom: „Ne samo što se bivanje-s-drugima ne smije razumijevati na osnovu pretpostavka bivanja-jednim, već se, suprotno tome, bivanje-jednim (u smislu bitak kao takav, cjelovit bitak ili ens realissimum) može razumjeti tek ako se kreće od bivanja-s-drugima“. (Nancy, 2000:56) U tom smislu bitak-u-svijetu pokazuje se kao ishodišni okvir, predznanstvena pretstruktura za svaki praktični, djelatni, društveni odnos, unatoč decenijama organiziranih djelovanja razlučivanja. Dimenzije bivanja-sa u BiH kao dimenzija bivanja-u-svijetu, u-zajedničkom sačinjavaju naročite egzistencijale kakvi su jezik, običajnost, politički razlog; 'egzistencijal' se tiče fundamentalnih odnosa prema svijetu u kojemu je smještena zajednica ljudi. Primjeri tih fundamentalnih odnosa prema svijetu su 'razumijevanje' (jezik), 'bivanje-zajedno' (politička zajednica), 'svakodnevnica' (običajnost). Kroz te tri kategorije namjera mi je pokazati otpornost bosanskohercegovačkog društva u cjelini.

Ključne riječi: *politička subjektivacija; bivanje-s-drugima; ontologija zajednice; filozofija Harambee*

Prof.dr. Amer Osmić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

Prof.dr. Sanela Šadić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

TRANSGENERACIJSKA SOLIDARNOST U BOSNI I HERCEGOVINI: IZMEĐU DEMOGRAFSKIH IZAZOVA I SOCIJALNE KOHEZIJE

Bosna i Hercegovina se suočava s izraženim demografskim promjenama koje uključuju dugotrajni pad fertiliteta, intenzivnu emigraciju najčešće radno sposobnog stanovništva i ubrzano starenje populacije. Ovi procesi ne predstavljaju samo statistički ili populacioni fenomen, već duboko transformiraju strukturu međugeneracijskih odnosa, redistribuciju resursa i temelje društvene ravnoteže. U tom kontekstu, transgeneracijska solidarnost postaje važno analitičko ali i normativno pitanje – ne samo kao moralna kategorija, već kao društveni mehanizam održivosti. Rad polazi od teorijskog okvira međugeneracijskog društvenog ugovora, koncepta generacijske pravde i modela socijalne ravnoteže u posttranzicijskim društvima. U uslovima smanjenog broja mladih i sve većeg udjela starijeg stanovništva, teret brige i finansijske održivosti sve više se premješta na uži krug porodice, čime se dodatno produbljuju socijalne nejednakosti. Empirijski okvir rada oslanja se na dostupne demografske pokazatelje, analize javnih politika i istraživanja o stavovima mladih i osoba treće životne dobi prema međusobnoj odgovornosti i solidarnosti. Posebno se problematizira pitanje percepcije generacijske (ne)pravde – da li mladi doživljavaju sistem kao nepravedan prema njima, te da li starije generacije osjećaju institucionalnu nesigurnost i zavisnost od porodične podrške. U tom smislu, transgeneracijska solidarnost sagledava se kao dinamičan odnos reciprociteta, a ne kao jednostrani transfer resursa. Zaključno, rad argumentira da održivost bosanskohercegovačkog društva zavisi od redefiniranja međugeneracijskog ugovora kroz integrisane javne politike koje istovremeno adresiraju potrebe mladih (zapošljavanje, stambena sigurnost, participacija) i starijih (zdravstvena i socijalna zaštita, aktivno starenje). Jačanje institucionalnih mehanizama solidarnosti, uz poticanje međugeneracijskog dijaloga i participativnih modela, predstavlja značajan indikator dugoročne socijalne kohezije. Transgeneracijska solidarnost, stoga, nije samo etički imperativ, već strateški resurs demografske i društvene otpornosti Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: *transgeneracijska solidarnost, međugeneracijski društveni ugovor, demografsko starenje, depopulacija, emigracija mladih, generacijska pravda*

Prof.dr. Lejla Kafedžić
Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

Prof.dr. Sandra Bjelan
Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

SIGURNOSNE MREŽE U ODRASTANJU: INSTITUCIONALNI MODELI PODRŠKE DJECI, MLADIMA I RODITELJIMA/STARATELJIMA U KANTONU SARAJEVO

Adekvatnost i kvaliteta odgovora odraslih na potrebe djeteta predstavljaju jedan od ključnih faktora koji utječe na razvojne ishode. Tradicionalno se vjerovalo da su programi/obuke i modeli podrške djeci, mladima i roditeljima/starateljima potrebni samo onda kada nešto ne znaju ili ne mogu, ali je taj model deficita/nedostatka sve češće zamijenjen modelom podrške i osnaživanja. Dobrobit djece i mladih je vrlo složen i multidimenzionalan koncept, a njeno narušavanje ima neposredne i dugoročne posljedice na individualni, a time i razvoj društva u cjelini. U radu se polazi od pretpostavke da odgojno-obrazovne ustanove predstavljaju ključne „sigurnosne mreže“ u procesu odrastanja djece i mladih, osobito u kontekstu suvremenih društvenih izazova. Institucionalni modeli podrške unutar odgojno-obrazovnog sistema i drugih relevantnih institucija imaju važnu ulogu ne samo u razvojnim, odgojnim i obrazovnim ishodima, nego i u jačanju roditeljskih kompetencija, prevenciji rizika i poticanju cjelovitog razvoja djece i mladih. Cilj rada je analizirati postojeće modele podrške djeci, mladima i roditeljima/starateljima u odgojno-obrazovnim ustanovama Kantona Sarajevo te drugim relevantnim ustanovama koje čine multidisciplinarnu sigurnosnu mrežu, odnosno jesu dijelom multidisciplinarnog sistema podrške. Analizom institucionalnih praksi i dostupnih oblika podrške, nastoji se ukazati na potencijale i snagu u zajednici ali i prilike za unapređenje postojećih mehanizama te formulirati preporuke za jačanje sigurnosnih mreža u odrastanju.

Ključne riječi: *dijete, mladi, podrška, sistem, dobrobit*

POJAM I ZNAČAJ SOLIDARNOSTI U SAVREMENOM DRUŠTVU

Centralna tačka ovog rada referira se na razmatranje pojma solidarnosti u sociološkom, moralnom i normativnom smislu. Pojam solidarnosti, osim uzajamne obligacijske povezanosti, obuhvata i zajedničke vrijednosti koje omogućavaju socijalnu koheziju i podršku među pojedincima ili grupama. U savremenim okolnostima porasta kriminala, humanitarnih problema i ekonomskih kriza, solidarnost treba da bude društveni princip kojim se smanjuju društvene nejednakosti, pruža podrška ugroženima i doprinosi stvaranju stabilnog društva. Vodeći se tim idejama, rad analizira tri dimenzije solidarnosti: 1) sociološku solidarnost kao međuzavisnost zarad društvene ravnoteže, 2) etičku dimenziju solidarnosti kao moralnu dužnost uzajamnog pomaganja i 3) političko-pravnu dimenziju solidarnosti kao normativnu obligaciju kolektivne odgovornosti. Zasnivajući se na ovim temeljima, solidarnost predstavlja vrijednost kojom se osiguravaju ljudska prava, jednakost, razvoj zajednice i unapređuje kvalitet života svih njenih članova. S tim u vezi, ovaj rad analizira pojam solidarnosti kao društvenu vrijednost, moralni imperativ i način postizanja socijalne pravde. U kontekstu savremenih društvenih izazova, dublje razmatranje značaja i dinamike razvoja solidarnosti, omogućava razumijevanje i primjenu solidarnosti za izgradnju kohezivnijeg, stabilnijeg i inkluzivnijeg društva.

Ključne riječi: solidarnost; socijalna kohezija; društvene vrijednosti; socijalna pravda; kolektivna odgovornost

Prof.dr. Jovana Škorić
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Doc.dr. Jelena Tanasijević
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

GENERACIJE U DIJALOGU: EMPIRIJSKI UVIDI U MEĐUGENERACIJSKU SOLIDARNOST U REPUBLICI SRBIJI

Ovaj rad ima za cilj da ispita oblike, intenzitet i potencijale međugeneracijske solidarnosti u Republici Srbiji, u kontekstu izraženih demografskih promena i kontinuiranog procesa starenja stanovništva, u kojem osobe starije od 65 godina čine 22,1% ukupne populacije. Polazeći od teorijskih pristupa koji međugeneracijsku solidarnost posmatraju kao ključni element socijalne kohezije i održivosti socijalne politike (Bengtson & Roberts, 1991), istraživanje je sprovedeno u okviru projekta „AGE+ – Građenje zajednica po meri svih generacija putem međugeneracijske akcije“ tokom 2024. i 2025. godine. Istraživanje je primenilo mešovitu metodologiju, obuhvatajući kvantitativno ispitivanje na uzorku od 822 ispitanika, kao i kvalitativnu

Analizu zasnovanu na fokus grupama sa 149 učesnika. Rezultati ukazuju da je međugeneracijska solidarnost u Srbiji i dalje dominantno utemeljena u okviru porodice i neposrednog socijalnog okruženja. Kvantitativni nalazi pokazuju da su mlađe generacije posebno spremne na pružanje instrumentalne podrške starijima, uključujući pomoć u svakodnevnim aktivnostima i savladavanju digitalnih veština, dok starije osobe iskazuju veću otvorenost ka druženju, ali niži nivo samoprocenjene kompetentnosti u prenošenju sopstvenih znanja i veština mlađima. Na osnovu dobijenih nalaza, rad ukazuje na potrebu za sistematskim jačanjem institucionalne podrške međugeneracijskim programima na lokalnom nivou, kako bi se obezbedila njihova dugoročna održivost i prelazak sa projektnih aktivnosti na kontinuiranu praksu međugeneracijskog povezivanja.

Ključne riječi: *starenje, međugeneracijska solidarnost, socijalno uključivanje, institucionalna podrška*

KRIZA SOCIJALNE KOHEZIJE I IZAZOVI OBNOVE POVJERENJA U POSTKONFLIKTNOM DRUŠTVU

Rad analizira savremene oblike društvene polarizacije u postkonfliktnim društvima s posebnim fokusom na Bosnu i Hercegovinu, polazeći od pretpostavke da je kriza socijalne kohezije jedan od ključnih izazova savremenog socijalnog rada. Političke, etničke i socio-ekonomske podjele dodatno su produbljene procesima ekonomske nesigurnosti, migracija, demografskih promjena i erozije povjerenja u institucije. U takvom kontekstu slabi društvena solidarnost, a javni prostor postaje fragmentiran i obilježen antagonizmima. Kroz teorijske okvire socijalnog kapitala, društvene solidarnosti i kolektivne otpornosti, rad razmatra mogućnosti obnove povjerenja i izgradnje inkluzivnijeg društvenog prostora. Posebna pažnja posvećena je ulozi socijalnog rada kao medijatora između pojedinca, zajednice i institucija, te njegovom potencijalu da kroz participativne prakse i kolektivno djelovanje doprinese rekonstrukciji društvenih veza. U skladu s temom konferencije, rad propituje kako koncept zajedničke izgradnje nade može postati normativni i praktični okvir za prevazilaženje podjela i afirmaciju društvene harmonije.

Ključne riječi: *socijalna kohezija; postkonfliktno društvo; socijalni rad; obnova povjerenja; socijalni kapital*

Prof.dr. Mirsada Zećo
Pedagoški fakultet, Univerzitet u Sarajevu

Prof.dr. Lejla Kafedžić
Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

POTENCIJALI MUZIKOTERAPIJE U ODGOJNO-OBRAZOVNOM OKRUŽENJU

Muzikoterapija, interdisciplinarna i naučno utemeljena disciplina, predstavlja profesionalnu upotrebu muzike i njenih elemenata kao prevencije i intervencija u radu s pojedincima, grupama ili zajednicama u različitim okruženjima. Rad prikazuje temeljne prednosti muzikoterapijskih aktivnosti u odgojno-obrazovnom sistemu, naglašavajući njihov doprinos holističkom razvoju učenika, uključujući emocionalne, socijalne i kognitivne aspekte. Kroz strukturirane i improvizacijske muzikoterapijske aktivnosti potiču se komunikacijske vještine, osjećaj pripadnosti grupi i razvoj inkluzivne kulture učenja. Muzikoterapijske intervencije trebale bi biti sistemski integrirane u obrazovni sistem, posebno u radu s osobama s invaliditetom. U Bosni i Hercegovini ne postoji dovoljan broj kvalifikovanih stručnjaka iz ove oblasti, što dodatno otežava izradu standarda i smjernica za primjenu muzičkih aktivnosti u različitim okruženjima, poput škola, kliničkih centara i nevladinog sektora. Donosioci odluka i relevantni akteri trebali bi prepoznati značaj muzikoterapije za cjelokupno društvo i osigurati veću dostupnost i institucionalnu podršku ovim uslugama.

Ključne riječi: *muzikoterapija, prevencija, intervencija, škola, institucionalna podrška*

ULOGA DRUŠTVENIH MREŽA U OBJAŠNJENJU TJELESNOG SAMOPOIMANJA I SAMOPOŠTOVANJA MLADIH

U savremenom digitalnom dobu, društvene mreže imaju sve značajniju ulogu. Vizuelna kultura i stalna izloženost idealiziranim prikazima tijela putem društvenih mreža mogu oblikovati način na koji mladi doživljavaju vlastito tijelo. U našem master radu ispituje se uloga društvenih mreža u formiranju slike o tijelu i samopoštovanju kod mladih osoba, s posebnim fokusom na razlike prema spolu, vremenu, svrsi korištenja mreža, te interakciji na društvenim mrežama.

Cilj istraživanja bio je ispitati ulogu društvenih mreža u objašnjenju tjelesnog samopoimanja i samopoštovanja kod mladih osoba.

Rezultati pokazuju da veća izloženost društvenim mrežama i broj dobijenih lajkova koreliraju s nižim nivoom tjelesnog samopoimanja i samopoštovanja, posebno kod mladih žena.

Zaključuje se da društvene mreže doprinose nezadovoljstvu i nižem nivou tjelesnog samopoimanja i samopoštovanja kod mladih ljudi. S tim u vezi, preporučuje se edukacija mladih o kritičkom korištenju mreža i medijskoj pismenosti, kao i promocija pozitivnih online praksi kroz odgojno-obrazovne programe.

Ključne riječi: društvene mreže; tjelesno samopoimanje; samopoštovanje; medijska pismenost; idealizirani prikazi tijela

SAVJETODAVNI RAD SA PAROVIMA KAO STRATEGIJA ZAŠTITE MENTALNOG ZDRAVLJA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Mentalno zdravlje porodice predstavlja ključni segment društvene stabilnosti i socijalne kohezije, posebno u kontekstu savremenih socio-ekonomskih pritisaka, porasta partnerskih konflikata i poslijeratnih trauma koje oblikuju odnose u Bosni i Hercegovini. Dugotrajna emocionalna distanca, neriješeni konflikti i slabija komunikacija mogu dovesti do psihološkog distresa, smanjenja emocionalne otpornosti i destabilizacije porodičnih sistema. U tom okviru, savjetodavni rad sa parovima ima značajnu preventivnu i podržavajuću ulogu, omogućavajući profesionalnu intervenciju prije eskalacije problema. Cilj rada je ispitati percepcije korisnika o doprinosu savjetodavnog procesa očuvanju mentalnog zdravlja i unapređenju partnerskih odnosa. Istraživanje je provedeno sa 20 parova koji su koristili usluge bračnog i partnerskog savjetovanja u javnim ustanovama socijalne zaštite u Sarajevu. Podaci su prikupljeni putem anketnog upitnika po završetku savjetodavnog procesa i analizirani deskriptivnom metodom.

Rezultati pokazuju da savjetovanje doprinosi smanjenju emocionalne napetosti, razvoju konstruktivne komunikacije, jačanju međusobnog povjerenja i sposobnosti zajedničkog rješavanja konflikata. Savjetodavni rad se može pozicionirati kao važan segment lokalnog sistema zaštite mentalnog zdravlja, jačanja otpornosti porodica i unapređenja socijalne kohezije u zajednici.

Ključne riječi: mentalno zdravlje, prevencija, partnerski odnosi, savjetovanje, socijalni rad, porodična otpornost.

Nedim Osmanović, doktorant socijalnog rada

Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli

SOCIJALNI RAD U OBLASTI MENTALNOG ZDRAVLJA-SAVREMENI PRISTUPI

Mentalno zdravlje predstavlja jedno od ključnih javnozdravstvenih i socijalnih pitanja savremenog društva. Djeca, mladi i starije osobe posebno su osjetljive populacijske grupe koje zahtijevaju specifične, prilagođene i inovativne pristupe u okviru sistema socijalne zaštite i zdravstvene brige. Ovaj rad analizira inovativne programe mentalnog zdravlja iz perspektive socijalnog rada, sa fokusom na preventivne, integrisane i zajedničke (community-based) modele intervencije. Poseban naglasak stavlja se na interdisciplinarnu saradnju, digitalne intervencije, vršnjačku podršku, porodično savjetovanje i aktivno starenje. Cilj rada je prikazati savremene modele dobre prakse i ukazati na značaj uloge socijalnog radnika u razvoju održivih i inkluzivnih programa mentalnog zdravlja.

Ključne riječi: *mentalno zdravlje, socijalni rad, inovativni programi, djeca i mladi, starije osobe, prevencija*

Mr.sc. Sanela Pekić, Stručni centar za prevenciju ovisnosti
Kerima Delibašić - Hrustić, MA psihologije, Stručni centar za prevenciju ovisnosti

ODRASTIMO ZAJEDNO - ŠKOLSKI PROGRAM RAZVOJA SOCIO- EMOCIONALNIH VJEŠTINA KAO OSNOV ZAŠTITE MENTALNOG ZDRAVLJA DJECE I MLADIH

Mentalno zdravlje djece predstavlja temelj njihovog psihosocijalnog razvoja, te važan resurs za dugoročnu dobrobit zajednice. Razvoj socio-emocionalnih vještina poput kreativnosti, komunikacijskih vještina, empatije i kritičkog promišljanja, ima ključnu ulogu u prevenciji emocionalnih i ponašajnih poteškoća. Preventivni programi, posebno u školskom okruženje gdje djeca provode značajan dio vremena, doprinose jačanju zaštitnih faktora, smanjenju uticaja rizičnih faktora, razvoju društvene povezanosti i održivih obrazaca mentalnog zdravlja. Program „Odrastimo zajedno“ je nastavni program za promociju zdravlja i razvoja ličnosti djece od prvog do četvrtog razreda osnovne škole. Programom, koji se u Kantonu Sarajevo provodi četvrtu školsku godinu, ciljano i strukturisano se unapređuju životne vještine djece. Inkorporiranjem sadržaja programa u svakodnevni rad s učenicima doprinosi se prevenciji ovisnosti, nasilja, stresa ili medijskog uticaja. Učitelji koji provode program ističu benefite koji se mogu vidjeti u ponašanju i psihosocijalnom razvoju učenika.

Ključne riječi: socio-emocionalne vještine; mentalno zdravlje djece; preventivni program; zaštitni faktori; školsko okruženje

DIGITALNO NASILJE NOVE GENERACIJE: UMJETNA INTELIGENCIJA KAO UZROK I POKRETAČ VRŠNJAČKOG NASILJA

Savremeno vršnjačko nasilje doživljava korjenitu transformaciju pojavom generativne umjetne inteligencije. Dok su tradicionalni oblici nasilja u digitalnom prostoru zahtijevali direktan angažman pojedinca, alati umjetne inteligencije sada omogućavaju automatizovanu, ličnu i masovnu izradu štetnog sadržaja. Ovaj rad istražuje kako lako dostupna tehnologija mijenja odnose moći u vršnjačkim grupama i stvara nove oblike zlostavljanja. U fokusu rada su tri ključna aspekta zloupotrebe ove tehnologije:

1. Visokotehnološke manipulacije slikom i zvukom (lažni snimci) koje omogućavaju kreiranje uvjerljivih, ali neistinitih materijala o žrtvi bez njenog pristanka;
2. Algoritamska manipulacija kojom se ciljano narušava ugled i društveni status pojedinca u digitalnom svijetu;
3. Smanjenje osjećaja suosjećanja, jer automatizacija nasilja udaljava onoga ko vrši nasilje od neposrednih patnji koje žrtva trpi.

Analizom ovih pojava, rad ukazuje na to da umjetna inteligencija nije samo novi alat u rukama nasilnika, već faktor koji drastično pojačava jačinu i trajanje trauma. Zaključak rada nudi smjernice za prilagođavanje vaspitno-obrazovnih strategija u društvu, naglašavajući da se borba protiv vršnjačkog nasilja u 21. vijeku ne može voditi bez razumijevanja rizika kojima su mladi svakodnevno izloženi putem novih tehnologija.

Ključne riječi: *vršnjačko nasilje, umjetna inteligencija, lažni snimci, digitalna etika, prevencija*

Prof.dr. Nedreta Šerić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

Prof.dr. Ehlimana Spahić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

PERCEPCIJE STIGMATIZACIJE OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Rad se bavi analizom percepcija akademskih radnika, stručnjaka iz prakse i građana o stigmatizaciji osoba s duševnim smetnjama. Poseban naglasak stavljen je na teorijske implikacije stigmatizacije, kao i na uzroke i posljedice stigmatizirajućih stavova i ponašanja prema ovoj populaciji. U radu se razmatraju ključni faktori stigmatizacije, njihova klasifikacija te utjecaj na kvalitet života, društvenu uključenost i životne mogućnosti osoba s duševnim smetnjama. Također se analiziraju prepreke s kojima se ove osobe suočavaju u oblastima obrazovanja, zapošljavanja i socijalnih odnosa. U završnom dijelu rada razmatraju se neophodni uslovi i smjernice za unapređenje procesa destigmatizacije, s ciljem razvoja inkluzivnijeg društvenog okruženja ali i načina smanjenja predrasuda prema osobama s duševnim smetnjama. Glavni doprinos rada ogleda se u teorijsko-praktičnom razumijevanju stigmatizacije osoba s duševnim smetnjama kroz analizu percepcija različitih društvenih grupa, ukazujući na složenost i višedimenzionalnost ovog fenomena koji je i dalje prisutan u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: *stigmatizacija, osobe s duševnim smetnjama, percepcije, društveni stavovi, destigmatizacija, mentalno zdravlje*

MENTORSTVO, MULTIDISCIPLINARNI RAD I PROFESIONALNA PODRŠKA MLADIM SOCIJALNIM RADNICIMA

Mladi socijalni radnici u procesu profesionalnog iskustva u toku početničkog praktičnog rada se suočavaju sa niz izazova, zbog kojih im je od izuzetne važnosti učenje i podrška mentora. Mentorstvo u stručnom radu se određuje svakom mladom socijalnom radniku koji započne sa profesionalnim radom, nakon završetka studija. Suočavanje mladih socijalnih radnika sa realnosti i praktičnosti, nakon teorijskog znanja, može utjecati na kvalitetni profesionalni odnos prema socijalnom radu i korisnicima, a ukoliko se isto u očekivanom vremenskom periodu ne savlada, može imati dalekosežne posljedice po profesiju, Ustanovu u kojoj je radno angažovan socijalni radnik, kao i na krajnje korisnike na koje se mogu odraziti negativne posljedice. Multidisciplinarnost u radu je temelj razvoja socijalne djelatnosti i socijalnog rada. Socijalni radnik je uglavnom voditelj aktivnosti rada socijalne djelatnosti u radu multidisciplinarnog stručnog tima. Od usmjerenja mladog socijalnog radnika u adekvatnog profesionalca, utječemo na budućnost razvoja socijalnog rada u našem društvu. Izazovi sa kojim se suočavaju mladi socijalni radnici u profesionalnom radu su način savladavanja tehnika nošenja sa stresom, osjećajem bespomoćnosti u situacijama kada nije moguće riješiti stanje socijalne potrebe u očekivanom smjeru, suočavanje sa realitetom poteškoća u sistemskom djelovanju socijalne zaštite. Izazovi u socijalnom radu mladih socijalnih radnika u početku profesionalnog rada podrazumjevaju bitnost učenja, edukacije, supervizija, intervizija i podrška mentora. Predanost radu, ljubav prema izabranom pozivu, poštovanje korisnika i radnih kolega, posvećenost, shvatanje bitnosti učešća u stručnom multidisciplinarnom timu, je temelj za mlade socijalne radnike da budu profesionalni socijalni radnici, samim tim i da djeluju na razvoj i unaprijeđenje struke i nauke socijalnog rada.

Ključne riječi: *mentorstvo; mladi socijalni radnici; multidisciplinarni rad; profesionalna podrška; supervizija*

Ermin Bašaškić, BA socijalnog rada

Stručni centar za prevenciju ovisnosti

Mirela Geko, stručna saradnica za rad sa mladima

Stručni centar za prevenciju ovisnosti

MENTORSTVO KAO ALAT IZGRADNJE POVJERENJA I SOCIJALNE KOHEZIJE: PRIMJER PROGRAMA STARIJI BRAT, STARIJA SESTRA

Program Stariji brat, starija sestra (SBSS) predstavlja dugoročno etabliran mentorski model rada s djecom iz socijalno rizičnih i marginaliziranih okruženja u Bosni i Hercegovini, zasnovan na individualnom, kontinuiranom i podržanom odnosu između djeteta i volontera–mentora. U kontekstu izraženih društvenih podjela, slabljenja socijalnih mreža i povećanog rizika od socijalne isključenosti djece, SBSS se može razumjeti kao primjer dobre prakse preventivnog, pomažućeg (socijalnog) rada usmjerenog na jačanje povjerenja, socijalne kohezije i rezilijentnosti na mikro nivou zajednice. Izlaganje će predstaviti temeljne principe programa, njegovu vrijednosnu usklađenost s filozofijom zajedništva i uzajamne odgovornosti (Harambee), te nalaze kvalitativnog istraživanja master rada (Hasanović, A. 2021. JKU Linz), koji ukazuju na ključne faktore uspješnih mentorskih odnosa iz perspektive korisnika programa. Poseban fokus stavlja se na ulogu stabilnog mentorskog odnosa u prevenciji rizičnih ponašanja, osnaživanju djece i dugoročnom doprinosu njihovoj socijalnoj integraciji.

Ključne riječi: mentorski model; socijalna inkluzija; rezilijentnost; socijalno rizična djeca; filozofija Harambee

INOVATIVNI DRUŠTVENI PROSTORI IZMEĐU RAZVOJA I INSTITUCIONALNOG OTPORA: PERSPEKTIVA SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

U uslovima izražene društvene i ekonomske krize u Bosni i Hercegovini, radnici se sve češće suočavaju s kršenjem radnih prava i ograničenim pristupom institucionalnoj zaštiti. Ovaj rad predstavlja rezultate istraživanja sprovedenog tokom 2023, 2024. i 2025. godine u okviru Parappravne mreže Sindikata radnika trgovine i uslužnih djelatnosti, koja djeluje na principu „radnici pomažu radnicima“. Istraživanje je zasnovano na kombinaciji anketa, intervjuja i fokus grupa, a obuhvata radnike koji su se samoinicijativno obratili sindikatu zbog povreda svojih radnih prava. Nalazi ukazuju na kontinuiranu prisutnost problema poput neplaćenog prekovremenog rada, uskraćivanja slobodnih dana i porasta mobinga, ali i na visok stepen uspješnosti u rješavanju prijavljenih slučajeva te osnaživanje radnika da aktivno učestvuju u zaštiti vlastitih prava. Rad razmatra Parappravnu mrežu kao primjer dobre prakse, koji kroz solidarnost, participaciju i zajedničko djelovanje doprinosi izgradnji povjerenja i socijalne kohezije.

Ključne riječi: *socijalno preduzetništvo; radnička prava; parappravna mreža; sindikalno djelovanje; solidarnost*

INOVATIVNI DRUŠTVENI PROSTORI IZMEĐU RAZVOJA I INSTITUCIONALNOG OTPORA: PERSPEKTIVA SOCIJALNOG PREDUZETNIŠTVA

Rad analizira ulogu inovativnih obrazovnih i omladinskih modela u prevazilaženju društvene krize kroz prizmu koncepta Harambee, zajedničkog djelovanja, solidarnosti i kolektivne odgovornosti. Fokus rada je Homework HUB, prvi univerzitetski hub u Bosni i Hercegovini, kao primjer dobre prakse u radu s mladima u oblastima obrazovanja, mentalnog zdravlja, socijalne uključenosti i rodne ravnopravnosti. Kroz interdisciplinarni pristup i kvalitativnu analizu programskih aktivnosti, rad pokazuje kako neformalni i hibridni obrazovni prostori mogu djelovati kao katalizatori nade, društvene kohezije i harmonije u podijeljenom društvu. Poseban naglasak stavljen je na ulogu mladih, koja se usljed društvenih i institucionalnih promjena više karakterišu kao inkluzivna društva, nego aktivni nositelji/ce društvenih promjena te na potencijal socijalnog rada i obrazovnih inicijativa u izgradnji otpornijih i inkluzivnijih zajednica. Rad doprinosi savremenim raspravama o transformativnoj praksi socijalnog rada u kontekstu postkriznih društava.

Ključne riječi: *mladi, društvena odgovornost, socijalna inkluzija, socijalno preduzetništvo*

DRUŠTVENA JEDNAKOST: IZMEĐU IDEALA I REALNOSTI

U savremenim diskusijama teza da svijet teži jednakosti sve je češća, no ona i dalje ostaje ideal. Promišljanja o njenom suprotnom fenomenu, nejednakosti, s druge strane mogu se pratiti od najstarijih vremena- od Platona, koji u svojim djelima *Republika* i *Zakoni* razlučuje različite tipove nejednakosti, preko Jean-Jacques Rousseaua i njegovih razmatranja privatnog vlasništva i njegove pretjerane akumulacije, Karl Marxa u *Kapitalu*, pa sve do savremenog doba u kojem digitalizacija omogućava sistematičnije praćenje akumulacije bogatstva te analizu oblika nejednakosti u obrazovanju, rodnom odnosima, pristupu zdravstvenim i socijalnim uslugama, političkoj participaciji i ostalim područjima života.

Iz navedenog je jasno da nejednakost prate socijalni problemi čije rješavanje u velikoj mjeri podrazumijeva ulogu socijalnog rada. Profesija socijalnog rada u ovom kontekstu bavi se prepoznavanjem, analizom i smanjenjem nejednakosti u društvu, posebno kada one pogađaju ranjive, marginalizirane ili diskriminirane grupe. Socijalni rad povezuje individualnu podršku sa strukturnim intervencijama, nastojeći osnažiti zajednice i unaprijediti društvenu pravdu.

Rad nudi uvid u teorijske perspektive koje objašnjavaju nastanak i održavanje nejednakosti, predstavlja ključne nalaze *Svjetskog izvještaja o nejednakosti 2026* (WIR 2026), te razmatra ulogu profesije socijalnog rada u promoviranju pravednijeg i ravnopravnijeg društva.

Ključne riječi: *nejednakost, socijalni rad, socijalna struktura, marginalizirane grupe, pristup resursima*

Prof.dr. Andrea Puhalić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Banjoj Luci

Mr.sc. Sanela Pekić
Stručni centar za prevenciju ovisnosti

Dr. sci. Mirnes Telalović
Udruženje socijalnih radnika FBiH

POTREBA ZA SUPERVIZIJOM U SISTEMU SOCIJALNE ZAŠTITE BIH

Cilj istraživanja je utvrditi prirodu i sadržaj potrebe za supervizijom stručnih radnika u sistemu socijalne zaštite u BiH. Realizaciji cilja se pristupa na tri načina:

1. Indirektno – identifikacijom potreba za specifičnim oblicima podrške koje su komplementarne ishodima ili očekivanim rezultatima supervizije; 2. Direktno – ispitivanjem motivacije za učešće u superviziji; i 3. Ispitivanjem očekivanja od supervizije. Istraživanjem su obuhvaćena 224 stručna radnika zaposlena u javnim ustanovama socijalne zaštite u Federaciji BiH. Istraživački instrument je kreiran posebno za potrebe ovog istraživanja, a korištene su tehnika anketiranja i skaliranja u okviru metode serveja.

Rezultati pokazuju da su ispitanici u statistički značajnoj mjeri iskazali potrebu za razvojno-edukativnom i podržavajućom funkcijom supervizije. Gotovo svi ispitanici izražavaju motivaciju za učestvovanjem u superviziji. Takođe, očekivanja ispitanika od supervizije u najvećoj mjeri se podudaraju sa ciljevima i ishodima profesionalne supervizije, na način na koji ih definiše Međunarodno udruženje supervizora Evrope (ANSE).

Ključne riječi: profesionalna supervizija; sistem socijalne zaštite; podržavajuća funkcija; stručni radnici

Ivana Bertol, dipl. socijalna radnica
Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike RH

Katarina Špehar Fiškuš, univ.spec.soc.polit.
Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike RH

SOCIJALNI RADNICI U SUSTAVU ZAŠTITE ŽRTAVA TRGOVANJA LJUDIMA: FORMALNA PODRŠKA U KRIZNOJ SITUACIJI

Rad analizira sustavni odgovor Republike Hrvatske na krizne situacije u kojima se nalaze žrtve trgovanja ljudima, s naglaskom na ulogu sustava socijalne skrbi i socijalnih radnika u pružanju formalne podrške. Prikazani su normativni i strateški okviri zaštite žrtava, organizacija Nacionalnog referalnog sustava te model pružanja usluga kroz organizaciju privremenog smještaja djece i odraslih žrtava.

Posebna pažnja posvećena je ulozi socijalnih radnika u identifikaciji žrtava, procjeni potreba, koordinaciji usluga i zagovaranju prava korisnika. Analizira se važnost vođenja slučaja, individualnog planiranja te multidisciplinarne suradnje u procesu rehabilitacije i reintegracije žrtava. Rad uključuje i shematski prikaz formalnog sustava podrške u kriznim situacijama, od identifikacije žrtve do dugoročnog oporavka.

Analiza dostupnih podataka o uključenosti žrtava u sustav formalne podrške ukazuje na potrebu daljnjeg razvoja specijaliziranih usluga, jačanja institucionalne suradnje te povećanja kadrovskih i organizacijskih kapaciteta sustava. Na temelju teorijskih i empirijskih spoznaja predlažu se smjernice za unaprjeđenje organizacije rada u situacijama kriznog upravljanja, kvalitete rukovođenja i podizanja razine spremnosti za krizne situacije s ciljem učinkovitije zaštite i osnaživanja žrtava trgovanja ljudima.

Ključne riječi: *trgovanje ljudima, socijalni rad, formalna podrška, krizne intervencije, krizno upravljanje, socijalna skrb, rehabilitacija žrtava*

OD TRANZITA DO INKLUZIJE: INTERDISCIPLINARNI PRISTUP OBRAZOVNOJ I SOCIJALNOJ INTEGRACIJI DJECE MIGRANATA

Današnje migracije uzrokuju ubrzano kretanje svijeta, ponekad brže nego što se ljudi i države mogu prilagoditi promjenama koje im novi konteksti nameću. Za neke zemlje domaćine, naročito značajna promjena za svakodnevni kontekst je iznenadan priliv različitih kultura. Najranjivija skupina pogođena neizvjesnim životom u pokretu su djeca, čija integracija stvara izazove za obrazovni sistem i socijalnu zaštitu. Djeca se često suočavaju s pravnom nesigurnošću, jezičkim barijerama i socijalnom isključenosti, što produbljuje podjele u zajednicama. Iako zakonski pristup obrazovanju postoji, praktična implementacija integracije zavisi od djelovanja profesionalaca izvan škola: socijalnih radnika, kulturalnih medijatora, psihologa i nevladinih organizacija. Njihova uloga uključuje podršku pri učenju, pravno usmjeravanje, psihosocijalnu podršku i organizaciju integracijskih aktivnosti. Kroz koordinaciju između škola, porodica i lokalnih zajednica, ovi akteri jačaju socijalnu koheziju, osjećaj pripadnosti i međusobno razumijevanje. Rad pokazuje da kontinuirana saradnja i interdisciplinarni pristup predstavljaju ključne mehanizme za prevazilaženje sistemskih propusta i izgradnju inkluzivnog i ujedinjenog društva.

Ključne riječi: djeca migrant; socijalna integracija; interdisciplinarni pristup; kulturalna medijacija; inkluzivno obrazovanje

Prof.dr. Ehlimana Spahić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

Prof.dr. Nedreta Šerić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

BOSNA I HERCEGOVINA U PROCESU EU INTEGRACIJA S POSEBNIM OSVRTOM NA KONKURENTNOST, INKLUZIVNI RAST I KOHEZIJU

Rad osim uvodnog dijela i zaključnih razmatranja sadrži tri cjeline. U prvoj cjelini dat je pregled relevantnih domaćih i međunarodnih istraživanja koja analiziraju socijalnu, ekonomsku i teritorijalnu koheziju. Naredni dio rad, analizira primjer iz EU s posebnim osvrtom na instrumente kohezijske politike EU. U trećem dijelu analiziran je progres Bosne i Hercegovine na putu ka članstvu u EU s posebnim fokusom na klastere tri "Konkurentnost i inkluzivni rast" i pet "Resursi, poljoprivreda i kohezija". Analiza progressa Bosne i Hercegovine na putu ka članstvu u EU realizirana je putem modificiranog modela Traffic Light Assessment. Rezultati analize ukazuju da Bosna i Hercegovina ostvaruje limitiran progres u ova dva klastera.

Ključne riječi: *konkurentnost, inkluzivni rast, kohezija, EU integracije, progres*

ZAPOŠLJAVANJE OSOBA S INVALIDITETOM NA PODRUČJU KANTONA SARAJEVO

Pravo na zapošljavanje osoba s invaliditetom ima ključnu ulogu u njihovoj socijalnoj uključenosti, samostalnosti i ravnopravnom učešću u društvu. Iako Bosna i Hercegovina posjeduje međunarodni i nacionalni normativni okvir koji garantuje pravo na rad osoba s invaliditetom, visoka stopa nezaposlenosti ove populacije ukazuje na prisutnost brojnih prepreka, uključujući arhitektonske, psihosocijalne i institucionalne. Istraživanjem provedenim na području Kantona Sarajevo u pogledu zapošljavanja osoba s invaliditetom, naglašava se potreba za primjenom Harambee principa, prema kojem se zapošljavanje osoba s invaliditetom posmatra kao zajednička odgovornost sistema, tržišta rada, društvene zajednice i javnih politika s posebnim fokusom na sistem obrazovanja kao ključne predispozicije za ravnopravno uključivanje osoba s invaliditetom na tržište rada.

Ključne riječi: *zapošljavanje, osobe s invaliditetom, Kanton Sarajevo, prepreke, obrazovanje, odgovornost, solidarnost*

PROCJENA KVALITETE ŽIVOTA RATNIH VETERANA S OBZIROM NA STRATEGIJE SUOČAVANJA S TRAUMATSKIM ISKUSTVIMA

Ovaj rad istražuje kako ratna iskustva oblikuju psihološko funkcionisanje ratnih veterana i na koji način strategije suočavanja doprinose njihovoj kvaliteti života. Ratna trauma, kao intenzivan i dugotrajan stresor, može dovesti do posttraumatskog stresnog poremećaja, anksioznosti, depresije i drugih poteškoća koje djeluju na svakodnevni život veterana. Kvaliteta života u ovom kontekstu posmatra se kao subjektivni doživljaj dobrobiti, koji je pod snažnim djelovanjem traumatskih iskustava, socijalne podrške i individualnih psiholoških karakteristika. Poseban naglasak se stavlja na pozitivne, konstruktivne strategije suočavanja kao i na duhovnu podršku. Cilj istraživanja je prikaz strategija suočavanja osoba koje su bile dijelom ratnih dejtava.

Ključne riječi: *ratni veteran; kvaliteta života; strategije suočavanja; ratna trauma*

ULOGA STRUKTURNIH I SOCIJALNIH FAKTORA U OBJAŠNJENJU MENTALNOG ZDRAVLJA MIGRANTSKE POPULACIJE

Magistarski rad „Uloga strukturnih i socijalnih faktora u objašnjenju mentalnog zdravlja migrantske populacije“ istražuje povezanost migracijskih iskustava na Balkanskoj ruti i mentalnog zdravlja osoba u pokretu. Polazeći od teorije socijalnih determinanti zdravlja i koncepta strukturalnog nasilja, rad analizira uticaj restriktivnih politika, prisilnih vraćanja, neadekvatnih uslova smještaja, diskriminacije i dugotrajne neizvjesnosti na psihološku distresnost osoba u pokretu. Empirijski dio zasniva se na terenskom istraživanju provedenom među korisnicima dnevnog centra, uz primjenu standardiziranih instrumenata za procjenu mentalnog zdravlja. Rezultati ukazuju na značajnu povezanost između kumulativnih traumatskih iskustava, svakodnevne diskriminacije i povišenog nivoa psihološke iscrpljenosti. Ovaj rad naglašava potrebu za trauma-senzitivnim pristupom i snažnijim zagovaranjem strukturnih promjena, potvrđujući da mentalno zdravlje migranata predstavlja društveno, a ne isključivo individualno pitanje.

Ključne riječi: *mentalno zdravlje migranata; socijalne determinante zdravlja; strukturalno nasilje; balkanska ruta*

SOCIJALNA IS/UKLJUČENOST ŽENA S INVALIDITETOM U BOSNI I HERCEGOVINI

Kroz cjelokupnu historiju ljudskog postojanja osobe s invaliditetom su bile isključene i diskriminirane. Međutim u toj populaciji postoje skupine koje su dodatno onemogućene da ravnopravno participiraju u životu zajednice u svim segmentima, a to su žene i djeca s invaliditetom. Tragom navedenog treba ukazati da su to kategorije koje su prepoznate i u UN Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, kao posebno socijalno isključene. Uzimajući u obzir navedeno situacija u Bosni i Hercegovini nije drugačija. Naime, ne samo da se žene s invaliditetom nalaze u nepovoljnom položaju nego i sve osobe s invaliditetom posebno ako se ima u vidu diskriminacija prema porijeklu invalidnosti i teritorijalnoj pripadnosti. Ipak učesnici u istraživanju „Mapiranje prioriteta i programa političkih partnera usmjerenih na (re)integraciju na tržište rada i razvoj vještina osoba s invaliditetom“, koje je realizovano uz podršku Europske fondacije za stručno osposobljavanje (European Training Foundation -ETF) ne dijele upotpunosti navedene tvrdnje. Za provedbu istraživanja korištena je metoda dubinskog intervjua, a pitanja koja su obuhvatila različite segmente, uključujući i jednakost između žena i muškaraca s invaliditetom, kreirana su od strane ETF eksperata.

Dubinski intervju je realizovan sa predstavnicima 13 ključnih aktera koji direktno ili indirektno kreiraju politike/mjere socijalnog uključivanja osoba s invaliditetom na području cijele BiH. Stoga cilj je kroz prezentaciju jednog djela nalaza istraživanja ukazati na nezavistan položaj žena s invaliditetom u BiH, ali i na važnost kreiranja većeg broja mjera čija realizacija bi poboljšala njihov i onako nezavistan nivo socijalne uključenost.

Ključne riječi: žene s invaliditetom; socijalna isključenost; diskriminacija; tržište rada; javne politike

FILOZOFSKI TEMELJI INKLUZIVNIH POLITIKA

Rad analizira filozofske temelje inkluzivnih politika polazeći od Kantovog pojma dostojanstva, capability pristupa Amartya Sena i Marthe Nussbaum, te teorije priznanja Axela Honnetha i koncepta ranjivosti Judith Butler. Kantovo razumijevanje osobe kao svrhe po sebi postavlja normativni zahtjev da se javne politike oblikuju tako da poštuju autonomiju i inherentnu vrijednost svakog pojedinca. Capability pristup nadograđuje ovu deontološku osnovu fokusirajući se na realne mogućnosti koje ljudi imaju da budu i čine ono što imaju razloga smatrati vrijednim. Honnethova teorija priznanja ukazuje da inkluzija nije samo pitanje distribucije resursa, već i društvenog priznanja i simboličke vidljivosti, dok Butler naglašava univerzalnu, ali nejednako raspoređenu ranjivost koja zahtijeva institucionalnu odgovornost. Inkluzivne politike, stoga, ne mogu biti svedene na formalnu jednakost, već moraju širiti temeljne sposobnosti, osigurati društveno priznanje i odgovoriti na strukturalnu prekarizaciju.

Ključne riječi: *inkluzivne politike; dostojanstvo; teorija priznanja; ranjivost*

Prof.dr. Midhat Izmirlija
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

Mr.iur. Dino Kovačević
Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu

MEHANIZAM SOLIDARNOSTI U SVJETLU NOVOG PAKTA O MIGRACIJAMA I AZILU EU

Mehanizam solidarnosti se uvodi kao temeljni princip zajedničkog upravljanja migracijama u Evropskoj uniji, s ciljem osiguranja pravedne podjele odgovornosti među državama članicama. Solidarnost se operacionalizira kroz fleksibilan sistem doprinosa, koji uključuje premještanje tražitelja međunarodne zaštite, sponzorstvo vraćanja te druge mjere podrške državama pod migracijskim pritiskom. Time se nastoji osigurati kontinuirana i konkretna pomoć, prilagođena različitim situacijama.

Istovremeno, nova regulativa snažno naglašava zaštitu temeljnih prava. Unapređuje se pravo na djelotvoran pravni lijek, skraćuju rokovi zadržavanja uz poštivanje načela nužnosti i proporcionalnosti te jača zaštita privatnog i porodičnog života. Posebna pažnja posvećena je maloljetnicima bez pratnje kroz primjenu načela najboljeg interesa djeteta i prioritarno postupanje u transferima. Ograničenja u pogledu materijalnih uvjeta prihvata uravnotežena su obavezom osiguranja dostojanstvenog životnog standarda u skladu s pravom Unije i međunarodnim obavezama.

Ključne riječi: *solidarnost, dostojanstvo, migracije, zaštita tražiteja azila, maloljetnici*

Mr.iur. Umihana Mahmić
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

NORMATIVNI IZVORI SOCIJALNE RANJIVOSTI AKADEMSKOG OSOBLJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Tradicionalno poimanje akademskog rada kao elitističke, ugodne i poželjne profesije, ne odgovara stvarnom položaju akademskog osoblja unutar savremenog društvenog okvira Bosne i Hercegovine. Socijalna ranjivost akademskog osoblja rezultat je šireg društveno - ekonomskog konteksta, a naročito postojećeg normativnog okvira. Nesigurni strukturni oblici radnog angažmana doprinose pravnoj, finansijskoj i ličnoj ranjivosti akademskog osoblja. Radna prava ne korespondiraju radnim obavezama. Formalno prisutni normirani oblici rada, u praksi se pokazuju neprimjenjivim i neadekvatnim. Proces rada i napredovanja akademskog osoblja obilježen je kontinuiranim pritiscima usljed visokog stepena formalizma i zavisnosti od većeg broja odluka univerzitetskih tijela.

Također dinamika izmjene propisa, institucionalne prakse i administrativna arbitrarnost u tumačenju i primjeni prava dovode do nejednakog tretmana među ovom kategorijom. Što jača i asimetriju moći na univerzitetima. Komparativno pravnom analizom, rad ukazuje da na socijalnu ranjivost u radu akademskog osoblja u Bosni i Hercegovini značajno utiče postojeći normativni i institucionalni okvir.

Ključne riječi: *socijalna ranjivost, akademski rad, pravo visokog obrazovanja u BiH*

SOCIJALNI RAD U VISOKOM OBRAZOVANJU: KOLEKTIVNI PRISTUPI PREVENCIJI DRUŠTVENE ISKLJUČENOSTI

U kontekstu savremenih društvenih kriza, visoko obrazovanje sve češće postaje prostor u kojem se reprodukuju, ali i mogu ublažiti procesi društvene isključenosti. Ovaj rad analizira ulogu socijalnog rada u visokom obrazovanju s posebnim fokusom na kolektivne pristupe prevenciji društvene isključenosti marginaliziranih grupa. Polazeći od empirijskih uvida u prakse podrške studentima i institucionalne mehanizme inkluzije, rad razmatra načine na koje socijalni rad može doprinjeti razvoju participativnih, međusektorskih i solidarnih modela djelovanja unutar akademskih institucija. Poseban naglasak stavlja se na posredničku, zagovaračku i koordinacijsku ulogu socijalnog rada u povezivanju studenata, nastavnog osoblja i upravljačkih struktura. Analize ukazuju da kolektivni pristupi predstavljaju ključni potencijal za prevenciju društvene isključenosti, ali da njihova održivost zavisi od institucionalne podrške i sistemske integracije u visoko obrazovanje.

Ključne riječi: *socijalni rad, visoko obrazovanje, društvena isključenost, inkluzija, kolektivni pristupi*

Prof.dr. Jelena Brkić-Šmigoc
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu

Prof.dr. Dženana Husremović
Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

Sarah Terzimehić, BA psihologije
Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

KOLEKTIVNA TRAUMA I SOCIJALNA PRAVDA: ANALIZA SLOGANA S PROSVJEDA U BOSNI I HERCEGOVINI

Tragični događaji često postaju katalizatori kolektivne mobilizacije. Ovaj rad ispituje međuodnos kolektivne traume i socijalne pravde kroz analizu slogana s prosvjeda koji su uslijedili nakon tragičnih događaja u Bosni i Hercegovini. Polazeći od koncepta kolektivne traume i socijalne pravde, istražuje se u kojoj mjeri kolektivna trauma nije tek društveno-psihološki fenomen koji ljude povezuje kroz iskustva bespomoćnosti i nesigurnosti, nego „simbolička interpretacija“ koja sudjeluje u oblikovanju društvene solidarnosti i aktivaciji u socijalnom i političkom kontekstu. U radu se analiziraju slogani sudionika prosvjeda dokumentirani u medijima. Rezultati pokazuju da slogani izražavaju kolektivnu bol i artikuliraju zahtjeve za odgovornošću i sustavnom promjenom. Nalazi se razmatraju u kontekstu istraživanja kolektivne traume kao poticaja za reorganizaciju značenja, vrijednosti i obrazaca ponašanja unutar zajednice.

Ključne riječi: *kolektivna trauma, solidarnost, socijalna mobilizacija, simbolička interpretacija, prosvjedi*

NADA KAO PROFESIONALNI ALAT I DRUŠTVENA KATEGORIJA U RADU SA MLADIMA, ŽENAMA I PORODICAMA U RIZIKU

Nada se u savremenom socijalnom radu afirmiše kao profesionalni alat i društvena kategorija od ključnog značaja u uslovima društvene krize, marginalizacije i institucionalne fragmentiranosti. Slabljenje povjerenja u sistem i produbljivanje socijalnih nejednakosti umanjuju kapacitet pojedinaca i zajednica da prepoznaju mogućnost promjene. Izostankom nade dolazi do pasivizacije građana, rasta međugrupne netrpeljivosti i slabljenja društvene kohezije. U radu sa mladima, ženama i porodicama izloženim višestrukim deprivacijama, nada se operacionalizira kroz jačanje samosposobnosti, osjećaja kontrole i prepoznavanje konkretnih puteva prema ostvarivanju ciljeva. Kroz osnažujuće i participativne pristupe, ona postaje resurs otpornosti i motivacije. Istovremeno, institucionalna neusklađenost može dodatno erodirati kolektivnu sposobnost za zajedničko djelovanje. Nada nije individualna emocija, nego društveni proces koji nastaje kroz zajedničko djelovanje. U tom kontekstu, koncept Harambee, zasnovan na principu zajedničkog djelovanja i solidarnosti, nudi okvir za izgradnju nade kroz međusektorsku saradnju i aktivno uključivanje korisnika, čime se doprinosi jačanju kohezije i izgradnji održive harmonije u podijeljenom društvu.

Ključne riječi: *pedagogija nade, osnaživanje, institucionalna fragmentiranost, filozofija Harambee*

Tihana Majstorović, dipl. psiholog,
KJU Porodično savjetovalište KS

Sanja Sahačić, dipl. psiholog
KJU Porodično savjetovalište KS

SARADNJA U SOCIJALNOJ ZAŠTITI – INTEGRACIJA PSIHODRAME I TA U RADU SA LICIMA SA PSIHIJATRIJSKOM DIJAGNOZOM I LICIMA SA DEMENCIJOM U INSTITUCIONALNOM SMJEŠTAJU

Rad prikazuje primjer dobre prakse saradnje u sistemu socijalne zaštite, kroz model grupnog rada, godine, sa licima sa psihijatrijskom dijagnozom i licima sa demencijom, u institucionalnom smještaju. Model je razvijen i realizovan u toku 2025. godine, u saradnji tri ustanove – KJU „Porodično savjetovalište“, KJU „dom za socijalno zdravstveno zbrinjavanje osoba sa invaliditetom i drugih osoba“ i KJU „Gerontološki centar“. Urađeno je 12 susreta, radioničarskog tipa, korištenjem integracije psihodramskih i TA tehnika, sa ciljem unapređenja kvaliteta života osoba sa teškim dijagnozama u institucionalnom smještaju. Cilj rada je prikaz dobre prakse saradnje u sistemu socijalne zaštite KS, kao i promovisanje mogućnosti i dobrih rezultata rada sa populacijom koja se često u pomagačkim strukama smatra izazovnom za rad i promjenu.

Ključne riječi: *psihodrama, transakciona analiza (TA), institucionalni smještaj, međuinstitucijska saradnja, kvalitet života korisnika*

TRANSFORMACIJA MEDIJSKOG OKRUŽENJA DJECE: OD TRADICIONALNIH MEDIJA DO SADRŽAJA BEZ JASNIH DOBNIH GRANICA

Savremeno medijsko okruženje karakteriše snažan prelazak fokusa pažnje i interesovanja sa tradicionalnih medija na digitalne platforme. One su, danas, primarni izvori informacija i zabave za djecu. Cilj ovog rada je ispitati promjene klasičnog dječijeg programa i sadržaja za djecu tradicionalnih medija u dobi digitalnog sadržaja bez jasno definisanih granica između sadržaja namjenjenog djeci i odraslima. Istraživanje se zasniva na analizi relevantne literature iz oblasti medijskih studija, sociologije, pedagogije i psihologije. Posebna pažnja posvećena je analizi dostupnosti i vrste dječijeg programa i sadržaja za djecu tradicionalnih medija u Bosni i Hercegovini kao i medijskim navikama djece u kontekstu konzumiranja takvih formata. Zamagljivanje granica između dječijeg i sadržaja za odrasle može imati dugoročne posljedice, naročito u kontekstu vrijednosnih stavova i ponašanja djece. Istraživanje polazi od stajališta da digitalni mediji, iako nude širok spektar edukativnih sadržaja, predstavljaju rizik zbog nedostatka regulatornih mehanizama, slabije roditeljske kontrole, neprimjerenih sadržaja, komercijalizacije dječije publike i utjecaja algoritamski oblikovanih platformi po socijalni, kognitivni i emocionalni razvoj djece. Istraživanje inicira ponovno promišljanje uloge dječijeg programa u savremenom medijskom prostoru i savremenom konceptu djetinjstva.

Ključne riječi: *djeca, tradicionalni mediji, digitalni mediji, dječiji program, medijske navike*

JAVNA KOMUNIKACIJA U FUNKCIJI INKLUZIJE I JAČANJA DRUŠTVENE KOHEZIJE

Komunikacija i mediji predstavljaju ključne alate za jačanje društvene kohezije, inkluzije i prevazilaženje konflikata u savremenim društvima. Društvena kohezija zahtijeva komunikacijsku povezanost koja održava stabilnost zajednice, uključujući široko podijeljene vrijednosti i mehanizme provjere zajedništva kroz ideje, stavove i svjetonazore. Javna sfera, po Habermasu, omogućava pregovaranje i doživljaj kohezije, dok masovni i digitalni mediji podstiču diskurzivni angažman, neposrednu interakciju i rješavanje potencijalnih sukoba. Inkluzivna komunikacija uključuje svjestan izbor jezika i vizuala, smanjenje stereotipa i aktivno uključivanje nedovoljno zastupljenih grupa, jačajući psihološku sigurnost za otvoreni dijalog. Digitalni mediji imaju potencijal demokratizacije, participacije i izgradnje međukulturalne solidarnosti, ali prepreke poput digitalnog jaza, algoritamske pristrasnosti i online neprijateljstva i dalje postoje. Integracija inkluzivnih vrijednosti u dizajn platformi, javnu politiku i strategije komunikacije ključna je za stvaranje stabilne, pravedne i inkluzivne društvene kohezije.

Ključne riječi: *komunikacija, mediji, inkluzija, društvena kohezija*

Prof.dr. Ljubo Lepir

Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Banjoj Luci

PROMOCIJA MONOGRAFIJE „ČETVRT VIJEKA OBRAZOVANJA SOCIJALNIH RADNIKA U REPUBLICI SRPSKOJ“

Dvadeset pet godina od nastanka i razvoja visokoškolskog obrazovanja za profesiju socijalni radnik u Banjoj Luci jeste vrijeme koje zahtijeva da se svim činjenicama o tome, uspjesima, problemima i načinima njihovog rješavanja, oblikovanju njegovog razvoja, kao i svima onima koji su u tome učestvovali kao nastavnici, studenti i kao administrativni i pomoćni radnici, u svim neophodnim pratećim službama, posveti pažnja monografskim sagledavanjem pređenog puta. Time se trajno obezbjeđuje mogućnost objektivnog uvida u osposobljavanje jedne osjetljive i važne profesije, koja se razvija i čiji značaj u društvu ima rastući trend. I ne samo zbog toga, već i zbog uloge i značaja istorije u opštem smislu, koji se sažima u sintagmi da se „istorija (prošlost) sadrži u sadašnjosti i da oblikuje budućnost”. Da bi se ta uloga prirodnih društvenih procesa mogla ostvarivati, neophodno je sakupiti, sistematizovati i sačuvati sve objektivne činjenice o nastanku i razvoju, u ovom slučaju, obrazovanja za socijalni rad, i učiniti ih transparentnim i dostupnim naučnicima i široj javnosti, kako bi mogle uticati na aktuelne i buduće procese njegovog ostvarivanja, trajanja i razvoja.

Ključne riječi: *monografija, istorija obrazovanja socijalnih radnika, Republika Srpska*

Doc.dr. Bojana Vranić
Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu

Doc.dr.Ljiljana Skrobić
Filozofski fakultet, Univerzitet u Nišu

**IZGRADNJA POVERENJA U FRAGMENTISANOM SISTEMU:
MEĐUSEKTORSKA SARADNJA KAO STRATEGIJA INKLUZIVNOG
OBRAZOVANJA I SOCIJALNE INTEGRACIJE**

Rad se bavi procesom formiranja lokalne međusektorske koalicije za unapređenje inkluzivnog obrazovanja dece sa teškoćama u razvoju u gradu Nišu. Koaliciju čine akteri iz sistema obrazovanja, socijalne zaštite, civilnog društva i akademske zajednice, okupljeni sa ciljem unapređenja koordinacije i dostupnosti usluga i podrške deci i porodicama. Nalazi početne procene ukazuju na visok nivo motivacije i saglasnost o značaju saradnje, ali i na postojanje strukturnih prepreka, poput fragmentisanih procedura, nejasnih nadležnosti i ograničenog poverenja između sektora. U radu se međusektorska saradnja analizira kao ključni mehanizam za implementaciju normativnih okvira inkluzivnog obrazovanja u ostvarene lokalne prakse. U ovom procesu, sistem socijalne zaštite ima važnu ulogu u povezivanju sistema i zagovaranju socijalne integracije. Zaključuje se da izgradnja poverenja i jasno definisanje uloga i nadležnosti predstavljaju osnovu održivih inkluzivnih politika na lokalnom nivou.

Ključne riječi: međusektorska saradnja, fragmentacija sistema, izgradnja povjerenja, inkluzivno obrazovanje

Dr. Maša Đurišić

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi

Dr. Anida Vrcić Amar

Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi

MENTALNO ZDRAVLJE DECE U SISTEMU SOCIJALNE ZAŠTITE: IZAZOVI I PREPORUKE ZA PRAKSU

Deca u sistemu socijalne zaštite često su izložena traumama, porodičnoj nestabilnosti i socijalnoj isključenosti, što povećava rizik od problema u mentalnom zdravlju. Ovaj rad analizira postojeće prakse i politike u pružanju psihosocijalne podrške deci u institucijama socijalne zaštite, oslanjajući se na stručna iskustva i pregled relevantne literature. Poseban akcenat stavljen je na identifikaciju ključnih izazova, kao što su nedostatak integrisanih programa, ograničena koordinacija usluga i potreba za kontinuiranom edukacijom profesionalaca. Na osnovu analize, rad nudi preporuke za unapređenje psihosocijalne podrške, jačanje otpornosti dece i kreiranje strategija koje podstiču emocionalnu dobrobit. Implementacija predloženih smernica može doprineti poboljšanju ishoda i pružanju sveobuhvatne podrške ranjivoj deci u sistemu socijalne zaštite.

Ključne reči: mentalno zdravlje dece, socijalna zaštita, psihosocijalna podrška, ranjiva deca, emocionalna dobrobit

Nataša Milošević, MA socijalne politike
Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Doc.dr. Suzana Mihajlović
Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Beogradu

HUMANITARNA DIPLOMATIJA, SOCIJALNA POLITIKA I KOLEKTIVNA ODGOVORNOST U KONTEKSTU SIRIJSKIH IZBEGLICA U JORDANU

Koncept humanitarne diplomatije, kao oblika „meke političke moći“ u zagovaranju humanitarnih prava i potreba ranjivog civilnog stanovništva, dobija na značaju u poslednje dve decenije (Emad, 2023). Ekstremna nesigurnost, ekološka degradacija, institucionalno nasilje i politička previranja u regionu MENA učinili su ovo područje izvorom višestrukih kriza. Građanski rat u Siriji, započet 2011. godine, doveo je do raseljavanja više od pet miliona ljudi, stvarajući snažne socioekonomske i političke izazove. Jordan je pritom zemlja sa jednim od najvećih priliva sirijskih izbeglica, koje čine oko 12% ukupne populacije (ACF, 2025). Rad analizira način na koji država Jordan i međunarodni akteri primenjuju humanitarnu diplomatiju u odgovoru na potrebe i prava izbeglica, sa posebnim naglaskom na jačanje solidarnosti, socijalne kohezije i poverenja u društveno podeljenim sredinama. Korišćenjem analize sadržaja razmatraju se strategije zaštite prava, socijalnog uključivanja i zajedničkog delovanja, u skladu sa vrednostima socijalnog rada, ljudskog dostojanstva i kolektivne odgovornosti. Zaključno, humanitarna diplomatija može predstavljati efikasan instrument zaštite prava izbeglica u uslovima dugotrajnog migracionog pritiska.

Ključne riječi: humanitarna diplomatija, kolektivna odgovornost, socijalno uključivanje izbeglica

DRUŠTVENA PRIPADNOST I ZAJEDNIŠTVO MLADIH U INSTITUCIONALNOM SMJEŠTAJU

Društvena pripadnost i zajedništvo kod mladih koji se nalaze na institucionalnom smještaju predstavlja bitan faktor kada se govori o životu u ustanovi, ali i nakon nje. Cilj ovog rada je bio ispitati da li se mladi na institucionalnom smještaju osjećaju socijalno isključeno, tj. na koji način oni doživljavaju odnose između njih i društva u kojem se nalaze. U istraživanju je učestvovalo 46 mladih osoba iz JU “Socijalno-pedagoške životne zajednice” na području Unsko-sanskog kantona. Za provođenje istraživanja korišten je upitnik zatvorenog tipa, a za obradu podataka SPSS 25.0 program. Rad je polazio od teze da se mladi u ovoj ustanovi osjećaju socijalno isključeno, ali dobijeni rezultati ne ukazuju na značajan stepen socijalne isključenosti. Dakle, kada se primjenjuju principi zajedništva i participacije, doprinosi se izgradnji socijalne kohezije među mladima, a naročito onih na institucionalnom smještaju. Na takav način se može aktivno raditi na ujedinjenju podijeljenog društva.

Ključne riječi: *društvena pripadnost, zajedništvo, mladi, institucionalni smještaj*

Ajla Mahmutović Babić, magistar logopedije
JU Centar za socijalni rad Cazin

Amela Toromanović, magistar socijalnog rada
JU Centar za socijalni rad Cazin

IZMEĐU ODGOVORNOSTI I NESIGURNOSTI: ISKUSTVA SOCIJALNIH RADNIKA U RADU S DJECOM S POTEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Cilj istraživanja bio je sagledati iskustva socijalnih radnika i drugih stručnih saradnika zaposlenih u JU Centar za socijalni rad Cazin u radu s djecom s poteškoćama u razvoju i njihovim porodicama, s posebnim naglaskom na situacije u kojima su prisutni dodatni porodični problemi, kao i identificirati potrebe za dodatnom stručnom edukacijom i sistemskom podrškom. Istraživanje je provedeno kvalitativnim pristupom na uzorku od 14 stručnih saradnika koji su direktno uključeni u rad s djecom i porodicama, kroz realizaciju dvije fokus grupe. Prikupljeni podaci analizirani su metodom tematske analize prema Braun i Clarke. Rezultati ukazuju da se stručni saradnici u radu s djecom s poteškoćama u razvoju, posebno u kontekstu složenih porodičnih okolnosti, u značajnoj mjeri ne osjećaju dovoljno kompetentnima, te da ovaj segment rada doživljavaju kao izrazito zahtjevan i opterećujući. Istaknuti su dodatni profesionalni pritisak, strah od grešaka, potreba za jasnijim pravnim smjericama, kontinuiranom edukacijom i jačanjem međuinstitucionalne saradnje u praksi.

Ključne riječi: djeca s poteškoćama u razvoju, socijalni radnici, profesionalna kompetentnost, porodični problemi, dan socijalnog rada

Prof.dr. Hadži Živorad Milenović
Učiteljski fakultet, Univerzitet u Prištini - Kosovskoj Mitrovici

Nastasija Živković, BA
Univerzitet u Bielefeldu, Njemačka

RAZVOJ SOCIJALNIH VEŠTINA UČENIKA PRVOG CIKLUSA OBRAZOVANJA IZ PERSPEKTIVE RODITELJA

Problem istraživanja je razvoj socijalnih vještina učenika prvog ciklusa obrazovanja posmatrano iz ugla roditelja. U istraživanju se pošlo od opšte pretpostavke da socijalne vještine predstavljaju posebne sposobnosti učenika mlađeg školskog uzrasta za obavljanje različitih društvenih delatnosti. Pošlo se i od posebnih pretpostavki da će istraživanjem biti izdvojeni faktori koji prema procenama roditelja ukazuju na značaj i efekte socijalnih vještina učenika mlađeg školskog uzrasta i da na te procene utiče njihova starost i obrazovni nivo. Istraživanje je sprovedeno u februaru 2026. na uzorku od 533 roditelja na području Niša (Republika Srbija). Podaci prikupljeni Skalerom – PR-SVUPCO ($\alpha = 0,959$) i obrađeni deskriptivnom statistikom, faktorskom analizom, analizom varijanse i Man Vitnijevim U testom su potvrdili sve hipoteze istraživanja. Na osnovu zaključaka ukazano je potrebu sociološko-pedagoške obuke roditelja u pomoći svojoj deci u razvoju socijalnih vještina kao značajnog elementa njihove socijalizacije.

Ključne reči: *saradnja, samokontrola, asertivnost, eksternalizovani faktori, internalizovani faktori*

REDISTRIBUCIJA EKSPERTIZE ONLINE: HIJERARHIJE PROFESIONALNOG POVERENJA U DIGITALNOM ZDRAVSTVENOM INFORMISANJU RODITELJA DECE SA RAZVOJNIM TEŠKOĆAMA

Digitalna transformacija menja načine na koje roditelji traže i procenjuju zdravstvene informacije o svojoj deci u online okruženju. Rad analizira prakse digitalnog zdravstvenog informisanja među majkama dece sa razvojnim teškoćama, populacijom koju karakteriše kontinuirana potreba za informacijama i intenzivna interakcija sa različitim profesionalnim sistemima. Istraživanje je sprovedeno u Srbiji tokom 2024. godine putem namenski konstruisanog upitnika. Nalazi pokazuju umereno zadovoljstvo informacijama dobijenim kroz nadležni sistem, dok se online sadržaji zasnovani na profesionalnoj ekspertizi procenjuju kao posebno korisni, a izvori alternativni pravaca u lečenju nisu dominantni. Visok nivo slaganja sa tvrdnjom o roditeljskoj autonomiji u izboru informacija ukazuje na aktivnu evaluativnu ulogu roditelja u proceni ekspertize. Rezultati upućuju na komplementarni model ekspertize u kojem digitalni prostori proširuju pristup stručnom znanju bez potiskivanja profesionalnog autoriteta. Nalazi naglašavaju značaj socijalnog rada kao posredničke i koordinativne prakse koja treba da podrži roditelje u snalaženju između online informacija i profesionalnih sistema podrške.

Ključne riječi: redistribucija ekspertize, digitalna zdravstvena pismenost, roditeljska autonomija, deca sa razvojnim teškoćama, profesionalno poverenje

SISTEM SOCIJALNE ZAŠTITE U ZAŠTITI NEPRAĆENE I RAZDVOJENE DECE MIGRANATA OD ZLOUPOTREBE DEČJEG RADA U SRBIJI

Zloupotreba dečjeg rada predstavlja ozbiljno kršenje prava deteta garantovanih međunarodnim dokumentima i domaćim zakonodavstvom. U kontekstu iregularnih i prisilnih migracija, deca su posebno izložena riziku od zloupotrebe dečjeg rada, budući da migracijski kontekst često podrazumeva faktore kao što su siromaštvo, neredovno pohađanje škole i nezaposlenost roditelja. Ovaj rad analizira reakciju sistema socijalne zaštite u Srbiji na izloženost nepraćene i razdvojene dece zloupotrebi dečjeg rada. Istraživanje je sprovedeno tokom 2023. godine u Srbiji i Bosni i Hercegovini, primenom fokus grupa i intervjua sa 44 nepraćene dece i 37 profesionalaca iz sistema socijalne zaštite u Srbiji. Nalazi ukazuju da značajan broj slučajeva ostaje neprepoznat ili neadekvatno tretiran, a reakcije sistema često ne prate propisane procedure. Profesionalci iskazuju osećaj nemoći i ograničene svrhovitosti intervencija, dok deca pokazuju nizak nivo poverenja u sistem zaštite i oslanjaju se pretežno na neformalne mreže podrške.

Ključne reči: *dečji rad, migracije, izbeglice, sistem socijalne zaštite*

Prof.dr. Maja Laklija
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Prof.dr. Marina Milić
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

PRIVATNA PRAKSA SOCIJALNOG RADA KAO ODGOVOR NA SUVREMENE SOCIJALNE PROBLEME

Privatna praksa socijalnog rada predstavlja sve značajniju komponentu u sustavu socijalne skrbi, osobito u kontekstu rješavanja suvremenih socijalnih problema poput socijalne isključenosti, poteškoća mentalnog zdravlja, obiteljskih kriza i demografskih promjena. Privatni socijalni rad razvijen je u više područja djelovanja, prvenstveno u državama s razvijenim sustavima socijalne skrbi i pluralizacijom socijalnih usluga. Razvoj privatne prakse povezan je i s profesionalizacijom socijalnog rada, deinstitucionalizacijom skrbi, rastom potreba za uslugama u području mentalnog zdravlja, podrškom pojedincima i obiteljima te reformama socijalnih politika koje uključuju tržišne modele pružanja usluga. U tom okviru privatna praksa omogućuje socijalnim radnicima pružanje fleksibilnih, individualiziranih i specijaliziranih usluga izvan tradicionalnih javnih ili institucionalnih okvira, što doprinosi učinkovitijem odgovoru na potrebe korisnika i popunjavanju praznina koje ponekad ostaju u sustavu javne socijalne skrbi. Istodobno, razvoj privatne prakse otvara pitanja dostupnosti, socijalne pravednosti i potencijalnog produbljivanja nejednakosti, budući da pristup uslugama često ovisi o financijskim mogućnostima korisnika. Stoga je privatnu praksu nužno promatrati kao dopunu, a ne zamjenu javnom sustavu socijalne skrbi, koja može doprinijeti jačanju kapaciteta struke i efikasnom odgovoru na suvremene socijalne probleme. U Republici Hrvatskoj pravni okvir omogućuje socijalnim radnicima obavljanje privatne prakse uz ispunjavanje propisanih uvjeta i registraciju kod nadležnih tijela. Integriranjem privatne prakse u širi okvir socijalne politike moguće je osnažiti profesionalne kapacitete socijalnog rada te osigurati sveobuhvatniji i učinkovitiji odgovor na suvremene socijalne probleme.

Ključne riječi: *socijalni rad, socijalni problemi, privatna praksa*

Dr.sc.Samra Mahmutović
JZU Univerzitetski klinički centar Tuzla

Prof. dr. Marijana Kletečki Radovi
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

ZADOVOLJSTVO KORISNIKA USLUGAMA PODRŠKE MENTALNOG ZDRAVLJA U ZAJEDNICI

Zadovoljstvo korisnika uslugama mentalnog zdravlja važan je pokazatelj kvalitete skrbi i ključna komponenta procesa oporavka osoba koje boluju od psihičke bolesti. Odražava subjektivnu procjenu usklađenosti između očekivanja korisnika i pružene skrbi te omogućava uvid u korisničku perspektivu pružene intervencije. U radu će se predstaviti rezultati istraživanja koje je imalo za cilj ispitati razinu zadovoljstva korisnika izvanbolničke psihijatrijske skrbi u centrima za mentalno zdravlje i utvrditi postoje li razlike prema vrsti psihičke bolesti. U istraživanju je sudjelovalo 200 odraslih osoba koje boluju od psihičke bolesti, s prebivalištem na području Tuzlanskog kantona u FBiH, koje redovno koriste usluge centara za mentalno zdravlje. Rezultati pokazuju umjerenu do visoku razinu zadovoljstva korištenih usluga, najviša razina zadovoljstva iskazana je u domeni poštivanja osobnih prava (68,5%) i spremnosti na ponovni dolazak (64,5%), a najniže na razini dostupnost dodatnih usluga (48%) i potpunost zadovoljenja potreba korisnika (45,5%). Nije utvrđena statistički značajna razlika u zadovoljstvu među korisnicima različitih psihičkih oboljenja. Praktične implikacije istraživanja ukazuju na važnost kontinuiranog praćenja zadovoljstva korisnika usluga kao pokazatelja kvalitete i učinkovitosti skrbi.

Ključne riječi: *zadovoljstvo korisnika, usluge mentalnog zdravlja, izvanbolnička skrb, evaluacija*

IZMEĐU KONTROLE I PODRŠKE: SOCIJALNI RAD S MLADIMA S KRIMINALNOM PROŠLOŠĆU U CENTRIMA ZA SOCIJALNI RAD U SLOVENIJI

Ovaj rad analizira socijalni rad s mladima s kriminalnom prošlošću koji su uključeni u tretman centara za socijalni rad u Sloveniji, s posebnim fokusom na njihov društveni položaj, iskustva i odnos sa sistemom socijalne zaštite. Ovi mladi često se smatraju ranjivom populacijom, obilježenom iskustvima siromaštva, zlostavljanja, institucionalne brige, beskućništva i marginalizacije (Emig, 2018). U institucionalnim i javnim diskursima, oni se nerijetko označavaju terminima poput „djece ulice“ ili „odbjegle omladine“, što doprinosi njihovoj stigmatizaciji i prikazivanju kao problematičnih pojedinaca koji svjesno biraju rizične stilove života i prestupničko ponašanje. Rad problematizira dominantne interpretacije koje prestupništvo mladih promatraju kao individualni izbor, te polazi od pretpostavke da je takvo ponašanje često rezultat strukturnih nejednakosti, socijalne isključenosti i institucionalnih praksi koje dodatno marginaliziraju određene grupe mladih. U tom kontekstu, istraživanje razmatra adekvatnost institucionalnih odgovora centara za socijalni rad, stepen u kojem mladi imaju mogućnost izražavanja vlastitog glasa i učešća u procesima koji ih se tiču, te način na koji oni sami doživljavaju odnos sa stručnjacima i sistemom socijalne zaštite. Cilj rada je doprinijeti boljem razumijevanju uloge socijalnog rada u balansiranju između funkcija kontrole i podrške, te ukazati na značaj pristupa usmjerenog na prava, participaciju i osnaživanje mladih u sukobu sa zakonom.

Ključne riječi: socijalni rad s mladima, mladi u sukobu sa zakonom, centri za socijalni rad, socijalna isključenost, ranjivi mladi, institucionalni odgovori, participacija mladih, stigmatizacija, osnaživanje, Slovenija

MSc Dajana Zečević
Centar za sigurniji internet

Doc. dr Ena Grbović
Fakultet političkih nauka, Univerzitet Crne Gore

DIGITALNE KOMPETENCIJE STUDENATA I STUDENTKINJA SOCIJALNOG RADA: PROCJENA STAVOVA I POTREBA

Digitalna transformacija socijalnih usluga nameće potrebu za razvojem digitalnih kompetencija budućih socijalnih radnika/ca. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati nivo samoprocijenjenih digitalnih kompetencija, učestalost korišćenja digitalnih alata te stavove studenata/kinja o njihovoj profesionalnoj važnosti. Istraživanje je sprovedeno u februaru 2026. godine na uzorku od 62 studenta/kinje smjera Socijalna politika i socijalni rad na Fakultetu političkih nauka Univerziteta Crne Gore. Rezultati ukazuju na umjereno visok nivo digitalnih kompetencija ($M = 3,07$; $SD = 0,72$), pri čemu su najizraženije osnovne operativne vještine, dok su kompetencije iz oblasti digitalne bezbjednosti slabije procijenjene. Učestalost korišćenja digitalnih alata je umjerena ($M = 3,19$; $SD = 0,89$), s dominantnom upotrebom alata za obradu teksta i prezentacije. Studenti prepoznaju visoku važnost digitalnih vještina za buduću profesiju ($M = 4,08$; $SD = 1,06$) i podržavaju njihovo sistematsko uključivanje u studijski program ($M = 3,92$; $SD = 1,25$). Nalazi ukazuju na potrebu za dodatnim jačanjem profesionalno orijentisanih digitalnih kompetencija.

Ključne riječi: *digitalne kompetencije, socijalni rad, studenti, digitalna pismenost, visoko obrazovanje*

Dijana Kopunović Torma, predavač strukovnih studija
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi

Prof.dr. Otilia Velišek-Braško
Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad

MENTALNO ZDRAVLJE RODITELJA DECE SA SMETNJAMA U RAZVOJU: FAKTORI RIZIKA, IZAZOVI I PRAVCI PODRŠKE

Blagostanje roditelja dece sa smetnjama u razvoju i invaliditetom predstavlja značajan aspekt ukupnog porodičnog funkcionisanja i društvene uključenosti. Mentalno zdravlje podrazumeva stanje u kojem pojedinac ostvaruje svoje potencijale, uspešno se suočava sa životnim stresom, produktivno deluje i doprinosi zajednici. Ono ne predstavlja samo odsustvo mentalnog poremećaja, već uključuje razvoj emocionalnih i socijalnih kapaciteta, što za ove roditelje predstavlja poseban izazov. U porodicama dece sa potrebom za dodatnom podrškom prepoznaju se brojni faktori rizika koji deluju na ličnom, porodičnom i društvenom nivou, utičući na psihološko blagostanje svih članova. Specifične okolnosti često otežavaju ostvarivanje porodičnih uloga, dok svakodnevni zahtevi dovode do zanemarivanja sopstvenih potreba. Nedovoljna briga o sebi prisutna je u fizičkoj, emocionalnoj, psihološkoj i profesionalnoj sferi. Rad ukazuje na značaj osnaživanja roditelja kroz edukativne, savetodavne i sistemski osmišljene programe podrške.

Ključne riječi: *mentalno zdravlje, faktori rizika, porodična otpornost, briga o sebi, sistemska podrška*

Prof.dr. Maja Laklija
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Omer Ćorić, univ. spec. mediat
Obiteljski centar, Područna služba Grad Zagreb

IDENTITET, TRAUMA I OSNAŽIVANJE: INTERDISCIPLINARNI PRISTUPI PODRŠCI ODRASLIM POSVOJENIM OSOBAMA

Odrasle posvojene osobe čine specifičnu, često nedovoljno prepoznatu društvenu skupinu čiji se identitet razvija kroz osobna iskustva, obiteljske odnose i širi društveni kontekst. Iako posvojenje donosi brojne prednosti i životne mogućnosti, ono također nosi izazove u oblikovanju identiteta, osjećaju pripadanja i psihološkoj otpornosti. Rana separacija, gubitak i trauma, uključujući prekid bioloških veza, mogu dugoročno utjecati na emocionalno zdravlje, povjerenje i socijalne odnose, dok nedostatak sustavne post-adoptivne podrške može produbiti osjećaj izolacije i nevidljivosti. U kontekstu društvenih kriza, fragmentacije zajednica i slabljenja povjerenja u institucije, pitanje podrške odraslim posvojenim osobama dobiva dodatnu važnost. Cilj rada je aktualizirati ulogu podrške u osnaživanju odraslih posvojenih osoba, s posebnim naglaskom na razvoj participativnih i pristupa temeljenih na traumi. posebna pažnja posvećuje se modelima individualne i grupne podrške, savjetodavnog i psihoterapijskog rada i zagovaranja glasa odraslih posvojenih osoba. Dostupni oblici podrške i proces osnaživanja doprinose ne samo jačanju psihološke otpornosti i oporavku odraslih posvojenih osoba, već i razvoju podržavajućeg društvenog okruženja.

Ključne riječi: *identitet, trauma, osnaživanje, podrška, odrasle posvojene osobe*

Dea Jušta, odgajateljica predškolske djece
Dječji vrtić i jaslice “Duga” Umag, Republika Hrvatska

VRTIĆ KAO MIKROZAJEDNICA IZGRADNJE POVJERENJA I SOCIJALNE KOHEZIJE: PERSPEKTIVA ODGOJITELJA O SURADNJI S RODITELJIMA

Rad polazi od pretpostavke da predškolska ustanova može djelovati kao mikrozajednica u kojoj se razvijaju povjerenje i socijalna kohezija. U fokusu je suradnja odgojitelja i roditelja kao temelj partnerskih odnosa u ranom i predškolskom odgoju. Cilj istraživanja bio je ispitati percepciju odgojitelja o kvaliteti suradnje, komunikacijskim oblicima te preprekama u ostvarivanju partnerskog odnosa. Istraživanje je provedeno anketnim upitnikom među 23 odgojitelja, a podaci su analizirani primjenom deskriptivnih i neparametrijskih metoda. Rezultati ukazuju na važnost neposredne komunikacije i relacijske dimenzije suradnje, dok broj komunikacijskih kanala nije povezan s višom procjenom kvalitete odnosa. Nalazi potvrđuju potencijal predškolske ustanove u jačanju povjerenja i društvene kohezije na razini zajednice.

Ključne riječi: vrtić kao mikrozajednica, partnerski odnosi u odgoju, socijalna kohezija, perspektiva odgojitelja

Marija Radovanović, istraživačica-pripravnik
Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Univerzitet u Beogradu

DIGITALNA DRŽAVA BLAGOSTANJA: EFEKTI PRIMENE REGISTRA „SOCIJALNA KARTA” NA ALGORITAMSKO ISKLJUČIVANJE NAJBRANJIVIJIH GRAĐANA U REPUBLICI SRBIJI

Rad istražuje transformaciju sistema socijalne zaštite u Srbiji nakon uvođenja Zakona o socijalnoj karti, kontekstualizujući ovaj proces unutar globalnog uspona „digitalne države blagostanja” (Alston, 2019). Teorijski okvir istraživanja zasnovan je na sinergiji koncepta „automatizacije nejednakosti” (Eubanks, 2018) i teorije „administrativnog tereta” (Herd & Moynihan, 2018; 2025). Ovakav pristup omogućava analizu načina na koji sam dizajn algoritma, u kombinaciji sa birokratskim barijerama, redefiniše ostvarivanje zakonom zagwarantovanih socijalnih prava. Metodološki, rad se zasniva na studiji slučaja registra „Socijalna karta”, koristeći kvalitativnu analizu sadržaja pravnih akata i izveštaja relevantnih organizacija – prevažodno Amnesty International i Inicijativa za ekonomska i socijalna prava – A11. Analiza pokazuje kako registar, umesto da olakša pristup socijalnim pravima, služi kao digitalni mehanizam isključivanja najranjivijih građana. Ovakav „algoritamski nadzor” direktno je doprineo drastičnom smanjenju broja korisnika novčane socijalne pomoći (preko 15%) i produbljivanju marginalizacije (Amnesty International, 2023; Inicijativa za ekonomska i socijalna prava – A11, 2025). Rezultati ukazuju na to da država prioritet daje fiskalnoj konsolidaciji nad socijalnom sigurnošću, čime se krše ustavne garancije i međunarodni standardi ljudskih prava. Rad apeluje na redefinisavanje sistema socijalne zaštite i uspostavljanje pravnih mehanizama koji bi osigurali transparentnost i stavljanje dobrobiti ljudi u centar socijalne politike.

Ključne reči: *digitalna država blagostanja, socijalna karta, automatizacija nejednakosti, algoritamsko isključivanje, socijalna pravda, Srbija*

Nika Oštrek, sveučilišna prvostupnica socijalnog rada
Pravni fakultet Sveučilište u Zagrebu

Prof.dr. Koraljka Modić Stanke
Pravni fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Doc.dr. Valentina Ružić
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta u Osijeku

ODNOS SOCIJALNE BOLI, SOCIJALNE ANKSIOZNOSTI I INTERPERSONALNE OSJETLJIVOSTI

Socijalna bol predstavlja neugodan doživljaj koji se javlja uslijed (percipiranog) odbacivanja od strane drugih ili gubitka bliskih osoba. Negativni društveni događaji - poput odbacivanja, isključenosti i kritike, imaju ulogu u razvoju i održavanju socijalne anksioznosti. Međutim, nisu svi jednako osjetljivi na ponašanje drugih, socijalne povratne informacije te (percipiranu ili stvarnu) negativnu procjenu od strane drugih. Stoga je cilj ovog istraživanja bio ispitati odnos između socijalne boli, socijalne anksioznosti i interpersonalne osjetljivosti. U online istraživanju je sudjelovalo N=116 studentica u dobi od 18 do 25 godina. Na temelju odgovora u upitniku podijeljene su u ispodprosječno, prosječno i iznadprosječno interpersonalno osjetljive. ANOVA je potvrdila značajnu razliku u doživljaju socijalne boli ($F=24,82$) i socijalne anksioznosti ($F=32,46$) s obzirom na interpersonalnu osjetljivost-osjetljivije sudionice doživljavaju više boli, a s porastom osjetljivosti raste i anksioznost. Potvrđena je i značajna pozitivna povezanost između socijalne boli i socijalne anksioznosti ($r=0.44$). Rezultati demonstriraju povezanost socijalne boli, interpersonalne osjetljivosti i socijalne anksioznosti, a autorice raspravljaju o objašnjenja istih, praktičnim implikacijama te budućim istraživanjima.

Ključne riječi: socijalna bol, socijalna anksioznost, interpersonalna osjetljivost, socijalno odbacivanje, afektivna neuroznanost

Doc.dr. Brankica Todorović
Fakultet savremenih umetnosti Beograd

Studenti master akademskih studija Menadžement u kreativnim industrijama i Kreativne komunikacije: Jasmina Sinanović, Dubravka Matović, Hana Vulin, Leontina Martić, Jovana Matić, Anđelija Milašinović, Milica Radosavčević, Kristijan Jeremić

SAVREMENE MARKETING KAMPANJE U FUNKCIJI IZGRADNJE DRUŠTVENE KOHEZIJE: HARAMBEE KONCEPT KAO KOMUNIKACIJSKI OKVIR SOCIJALNOG RADA

Savremena društva suočavaju se sa dubokim društvenim krizama, fragmentacijom zajednica i slabljenjem solidarnosti, što dodatno naglašava potrebu za inovativnim pristupima u promociji vrednosti socijalnog rada. Koncept Harambee predstavlja snažan normativni i komunikacijski okvir za izgradnju nade i društvene harmonije.

Cilj ovog rada je analiza uloge marketinga i komunikacijskih kampanja u afirmaciji vrednosti socijalnog rada kroz Harambee pristup, s posebnim fokusom na etičku, obrazovnu, participativnu i društveno-odgovornu komunikaciju. Rad ispituje na koji način kampanje mogu doprineti jačanju društvene kohezije, osnaživanju zajednica i obrazovanja, i mobilizaciji građana u podeljenim društvima.

Istraživanje se zasniva na teorijskim konceptima socijalnog marketinga, društveno-odgovorne komunikacije i vrednosno utemeljenog socijalnog rada, sa ciljem interpretacije nalaza u širem društvenom kontekstu. Rezultati istraživanja treba da doprinesu boljem razumevanju uloge marketing kampanja kao alata za promociju vrednosti socijalnog rada i da pruže smernice za razvoj budućih kampanja usmerenih na izgradnju nade i harmonije u podeljenim društvima.

Ključne riječi: *Harambee, društvena kohezija, marketing kampanje, solidarnost, socijalni marketing, komunikacija, obrazovanje*

Prof.dr. Almedina Numanović
Departman za pedagoške i psihološke nauke, Univerzitet u Novom Pazaru

Irma Koca Dašli, saradnik u nastavi
Departman za pedagoške i psihološke nauke, Univerzitet u Novom Pazaru

Prof.dr. Semrija Smailović
Departman za pedagoške i psihološke nauke, Univerzitet u Novom Pazaru

Ema Bojadžić, MA psihologije
Departman za pedagoške i psihološke nauke, Univerzitet u Novom Pazaru

RELACIJE IZMEĐU AGRESIVNOSTI, SAMOPOŠTOVANJA I ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM

Cilj istraživanja je ispitivanje odnosa između agresivnosti, samopouzdanja, samopoštovanja i zadovoljstva životom u opštoj populaciji, kao i utvrđivanje razlika u ovim psihološkim konstruktima u odnosu na sociodemografske karakteristike ispitanika. Istraživanje je sprovedeno na uzorku od 100 ispitanika, primenom empirijsko-neeksperimentalnog (survey) metoda. Rezultati su pokazali postojanje značajne negativne povezanosti između agresivnosti i zadovoljstva životom, kao i između pojedinih oblika agresivnosti i samopoštovanja, što ukazuje da viši nivo subjektivnog blagostanja predstavlja zaštitni faktor u ispoljavanju agresivnog ponašanja. Analize razlika ukazale su na statističke značajne razlike u fizičkoj manifestnoj agresivnosti u odnosu na pol i mesto stanovanja, kao i razlike u samopoštovanju u odnosu na bračni status ispitanika. Samopoštovanje, zadovoljstvo životom i pol predstavljaju značajne prediktore agresivnosti, dok je doprinos ostalih sociodemografskih varijabli bio manjeg intenziteta. Dobijeni rezultati naglašavaju značaj emocionalne dobrobiti i pozitivne slike o sebi u prevenciji agresivnog ponašanja.

Ključne reči: *agresivnost, samopoštovanje, samopouzdanje, sociodemografske karakteristike, zadovoljstvo životom*